

Eduskunta
Valtiovarainvaliokunta / Verojaosto
Jaoston kokous 9.10.2024

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausunto hallituksen esityksestä laeiksi arvonlisäverolain ja Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain 18 b ja 22 a §:n muuttamisesta (HE 141/2024 vp)

Yleistä

Esityksessä ehdotetut muutokset ovat osa hallitusohjelman julkisen talouden tasapainottamistavoitetta tukevia veropoliittisia toimia. Ehdotuksella on kokonaisuudessaan valtion verotuloja lisäävä vaikutus.

Ehdotettu muutos koskee opetus- ja kulttuuriministeriön toimialalla erityisesti kulttuuri- ja urheilutoimintaa. Verokannan korotus koskee mm. kirjoja, urheilu- ja liikuntapalveluja, pääsyä kulttuuritapahtumiin ja –tiloihin sekä urheilutapahtumiin, urheilutilojen käyttöä, esiintyvän taiteilijan, urheilijan tai muun julkisen esiintyjän esityksiä, maahantuotuja ja tekijän tai satunnaisen myyjän myymiä taide-esineitä sekä tekijänoikeudenhaltijoita edustavan järjestön saamia tekijänoikeuteen liittyviä korvauksia koskisi jatkossa 14 prosentin ALV-kanta nykyisen 10 prosentin verokannan sijasta.

Muutoksen seurauksena sen kohteena olevien hyödykkeiden hinnat nousevat 3,6 prosenttia, jos esitetyt korotukset siirtyisivät hintoihin täysimääräisinä. Arvonlisäverokannan korotuksesta johtuvalla hintojen nousulla on todennäköisesti ainakin jossain määrin vähentävä vaikutus kulttuuri- ja urheilutoimintaan liittyvien hyödykkeiden kysyntään, jolloin veronkorotus jää ainakin osittain verovelvollisen kannettavaksi. Kotitalouden ostovoima on viime vuosina heikentynyt ja kuluttajat ovat joutuneet säästämään ei-välttämättömistä menoista, mikä voi ilman veronkorotustakin vähentää kulttuuri- ja urheilutoimintaan liittyvien hyödykkeiden kysyntää. Kulttuuri- ja liikunta-alalla yritysten ja muiden yhteisöjen taloudelliseen tilanteeseen ovat vaikuttaneet myös COVID-19 –pandemian aikaiset rajoitustoimet. Samanaikaisesti ALV-kannan muutoksen kanssa kulttuuri- ja liikuntatoiminnan valtionavustus- ja valtionosuusmäärärahoja joudutaan vähentämään osana valtiontalouden sopeutustoimia, mikä lisää paineita pääsymaksujen ja muiden vastaavien maksujen korottamiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on korostanut, että edellä kuvatuilla tekijöillä yhdessä saattaa olla merkittäviä vaikutuksia kulttuurihyödykkeiden tarjontaan ja kuluttajien mahdollisuuksiin päästä osallisiksi kulttuurista. Ministeriö on pitänyt valtiovarainministeriölle antamassaan lausunnossa tärkeänä, että eri tekijöiden mahdolliset yhteisvaikutukset kulttuuritoimintaan otettaisiin huomioon.

Ministeriö on lisäksi korostanut kulttuuritoiminnan monia merkittäviä ulkoisvaikutuksia, esim. terveyteen, hyvinvointiin, aluetalouteen ja matkailualaan. Kirjojen arvonlisäverokannan korottaminen voi aiheuttaa haitallisia seurauksia myös lukutaidon edistämiseen. Muutoksen vaikutuksia kulttuurihyödykkeiden kysyntään ja tarjontaan tulisi seurata myös jälkikäteen.

Vaikutukset lainauskorvauksiin

Arvonlisäveroprosentin korotuksen vaikutukset luovien sisältöjen ja palveluiden tuottajille on normaalisti mahdollista ottaa huomioon tuotteiden ja palveluiden hinnoissa. Lainauskorvaukseen ja e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvaukseen, jotka maksetaan valtion talousarvion määrärahasta, sisältyy

kyseisellä momentilla myös arvonlisäveron osuus. Näin ollen arvonlisäveroprosentin korottamisen vaikutukset olisi mahdollista ottaa huomioon ainoastaan kyseistä määrärahaa korottamalla.

Arvonlisäveroprosentin korottaminen 10 prosentista 14 prosenttiin merkitsee laskennallisesti 3,508 prosentin pienennystä lainauskorvauksen ja e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvauksen nettokorvauksiin.

Vaikutukset luovien alojen kasvuun

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelma nostaa esiin luovien alojen kasvupotentiaalin sekä tarpeen kasvua vauhdittaville malleille kirjallisuuteen. ALV-kannan nostaminen kuitenkin vaikuttaa joko kirjojen kuluttajahintoihin tai niiden tuottoon ja julkaisemisen kannattavuuteen. Painettujen kirjojen myynti on laskusuunnassa jo valmiiksi.

Kirja-alan ketjussa kirjakaupat ovat kärsineet paitsi digitalisaatiosta myös oppimateriaalien siirtymisestä pois myyntituloista. Alv-kannan nostaminen vaikuttaa kirjakauppoihin, mutta sillä on vaikutusta myös esim. oppilaitosten ja kirjastojen kirjahankintoihin.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelma pyrkii vahvistamaan lukutaitoa, missä myös hintansa puolesta saavutettavilla kirjoilla on tärkeä rooli.

Vaikutukset liikunnan edistämiseen

Hallitusohjelmassa on kirjattu tavoitteeksi kääntää liikkuminen kasvuun jokaisessa ikäryhmässä. Tämän toteutumiseksi laadittiin hallitusohjelman mukaisesti liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn poikkihallinnollinen Suomi liikkeelle –ohjelma, jonka toimeenpano on käynnistynyt. Ohjelmassa tunnistetaan kunkin hallinnonalan osalta ihmisten fyysisen aktiivisuuden kannalta olennaiset muutostarpeet niin toimintatavoissa, rakenteissa kuin ajattelussakin.

Suomi liikkeelle –ohjelmassa on 16 toimenpidekokonaisuutta. Yksi toimenpidekokonaisuus on selvittää ja arvioida mahdollisuuksia liikunnan tukemiseen verotuksen keinoin. Hallitus haluaa selkiyttää liikunta-alan toimijoiden arvonlisäverokohtelua liikkumiseen kannustavaksi.

Verokannan nousu 10 prosentista 14 prosenttiin ei tältä osin tukisi hallituksen Suomi Liikkeelle –ohjelman toimeenpanoa.